ĊITTADINI INDAQS F'SOĊJETÀ INKLUŻIVA

KUMMISSJONI NAZZJONALI PERSUNI B'DIŻABILITÀ

LIĠI OPPORTUNITAJIET INDAQS

Persuni b'Diżabilità

2003-2004

IR-RABA' SENA

Dan il-ktejjeb jista' jinkiseb
minn fuq il-homepage tal-Kummissjoni
jew fuq audio mill-uffiċċini tal-Kummissjoni.

An English version of this book is available
on the Commission's website
or from the Commission's office.

Editur:
Fred Bezzina

Pubblikazzjoni:
Kummissjoni Nazzjonali
Persuni b'Diżabilità,
Ċentru Ħidma Soċjali,
Santa Venera
Tel: 21 487 789
Fax: 21 484 609
Textelefon: 21 446 536
E-mail: eocu@knpd.org

www.knpd.org

Matul is-snin li ilhom fis-seħħ liġijiet li jħarsu d-drittijiet tal-persuni b'diżabilità, bħal ngħidu aħna, l-Americans with Disabilities Act ta' l-Istati Uniti, id-Disability Discrimination Act tar-Renju Unit u l-Liġi Opportunitajiet Indaqs (Persuni b'Diżabilità) (LOI) ta' Malta, beda joħroġ dejjem aktar ċar kemm il-persuni b'diżabilità f'pajjiżi differenti qegħdin jiffaċċjaw l-istess xkiel soċjali fil-vjaġġ tagħhom lejn il-kisba ta' opportunitajiet indaqs.

Daħla

Joħroġ ċar ukoll kemm kien pass pożittiv li dawn il-pajjiżi daħħlu fis-seħħ leġislazzjoni anti-diskriminatorja bil-għan li barra li jitwaqqfu atti negattivi bbażati fuq id-diżabilità, dawn il-liġijiet ikunu strumenti ta' edukazzjoni, f'dak kollu li għandu x'jaqsam mal-persuni b'diżabilità, kemm għall-pubbliku in ġenerali, kif ukoll għall-persuni b'diżabilità u l-familjari tagħhom. L-għan ta' dawn il-liġijiet jista' jiġi spjegat f'sentenza waħda: ħidma biex tinħoloq "soċjetà fejn il-persuni b'diżabilità jistgħu jipparteċipaw b'mod sħiħ bħala ċittadini indaqs".[1]

Matul din is-sena ta' ħidma 2003-2004 l-LOI kompliet tagħti sehemha biex nassiguraw drittijiet indaqs u anki biex intejbu l-kwalità ta' ħajja tal-persuni b'diżabilità bħala grupp u bħala individwi. Dan sar billi ġew segwiti każijiet maqsuma fis-sitt taqsimiet tal-LOI, li huma: ix-Xogħol, l-Aċċessibilità, l-Għoti ta' Servizzi u Oġġetti, l-Edukazzjoni, id-Djar u l-Assigurazzjoni.

[1] http://www.drc-gb.org
(Disability Rights Commission, UK)

Bħalma ġara fi snin oħra, l-akbar żewġ oqsma ta' ħidma kienu l-Edukazzjoni u l-Aċċessibilità. Dan nistgħu nifhmuh għaliex bla dubju ta' xejn dawn huma ż-żewġ kolonni ewlenin li fuqhom aħna lkoll nibnu ħajjitna u l-futur tagħna. Biss kien ta' sodisfazzjon għat-Taqsima Liġi Opportunitajiet Indaqs (TLOI) li l-persuni b'diżabilità u l-familjari tagħna qegħdin ifittxu d-drittijiet tagħhom f'kull qasam tal-ħajja. Dan ifisser li aħna qed nitgħallmu dejjem aħjar kif nużaw l-għodda prezzjuża tal-liġi għall-ġid tagħna stess.

L-istess sena ta' ħidma tikkonferma dak li ilna ngħidu, li l-każijiet għandhom jitressqu l-Qorti assolutament bħala l-aħħar pass, wara li nkunu eżawrejna l-proċess kollu ta' negozjar. Ninnutaw b'diżappunt li l-każijiet li għandna l-Qorti qed jieħdu fit-tul. Dan ma jaqtax qalb il-Kummissjoni, imma jixprunaha biex tagħmel dak kollu possibbli ħalli dan il-proċess jitħaffef kif ukoll biex jinstabu rimedji aktar effettivi li jagħtu soluzzjonijiet ġusti fi żmien raġonevoli.

In-naħa l-oħra tal-munita turina li meta jkun falla kull sforz biex tinstab soluzzjoni raġonevoli, allura m'hemmx triq oħra ħlief li nfittxu d-drittijiet tagħna fil-qorti. Hekk ġara fil-każ li għandna ma' l-Università ta' Malta fejn, matul din is-sena, il-Kummissjoni ma kellha l-ebda għażla għajr dik tal-Qorti. Minkejja li matul dawn l-aħħar snin, l-Università tejbet l-aċċess fiżiku fuq livelli differenti, għad għandha nuqqasijiet li jridu jiġu indirizzati b'urġenza. Wieħed mill-aktar nuqqasijiet li għandu konsegwenzi serji għall-istudenti u ħaddiema b'diżabilità huwa n-nuqqas ta' aċċessibilità f'Dar l-Istudent. Il-Kummissjoni kienet ilha għal aktar minn tnax-il sena tiġbed l-attenzjoni ta' l-awtoritajiet ta' l-Università għal dan in-nuqqas serju. Il-Kummissjoni saħansitra offriet suġġerimenti, li fl-opinjoni tagħha kienu raġonevoli, iżda matul daż-żmien kollu ma sar l-ebda sforz konkret min- naħa ta' l-Università biex tinstab soluzzjoni, la temporanja u lanqas dejjiema. Aħna nibqgħu fidiċjużi li flimkien naslu għal konklużjoni ġusta u kemm jista' jkun fl-iqsar żmien possibbli.

Semmejna l-kelma 'raġonevoli'. L-LOI fiha l-Klawsola tar-Raġonevolezza, klawsola li tobbliga kemm lill-Kummissjoni kif ukoll lil min jipprovdi servizz biex fit-talbiet jew stqarrijiet tagħhom ikunu dejjem raġonevoli. Il-ħidma kollha tat-TLOI hi msejsa fuq il-kunċett ta' raġonevolezza. Kulħadd jaqbel li l-kunċett ta' raġonevolezza huwa soġġettiv u huwa propju għalhekk li l-Kummissjoni temmen li kull qbil dwar x'inhu raġonevoli għandu jiġi bbażat fuq id-djalogar u n-negozjar fl-ambitu tal-policy ġenerali.

Matul l-2003/2004, uffiċjali u konsulenti tal-Kummissjoni sikwit kellhom laqgħat u diskussjonijiet ma' organizzazzjonijiet u individwi dwar aspetti differenti tal-LOI. Nistgħu ngħidu b'wiċċna minn quddiem li kważi kull meta kien hemm xi nuqqas ta' ftehim fuq xi punt partikolari tal-LOI u l-persuna kkonċernata għamlet kuntatt mal-Kummissjoni, użajna l-proċess ta' djalogar u raġonevolezza biex instabu soluzzjonijiet, jew kompromessi, aċċettabbli għaż-żewġ naħat. Għaldaqstant, aħna nħeġġu lil kull min iħoss il-bżonn biex jagħmel kuntatt mal-Kummissjoni, biex kemm jista' jkun isir ftehim bla ħela ta' ħin u bla ma tiġi mittiefsa r-rieda tajba taż-żewġ naħat.

L-għodda tal-LOI issa ilna nużawha għal dawn l-aħħar erba' snin. Drajnieha sewwa għaliex bħal kull biċċa għodda tajba kienet f'idejna l-ħin kollu. Allura ma jistax jonqos li f'dan iż-żmien kellna l-opportunità biex nagħrfu fejn hi b'saħħitha u fejn hi dgħajfa, fejn hi tajba u fejn hemm lok għal titjib. Għalhekk, is-sena d-dieħla - il-ħames sena tal-ħidma tagħha - biħsiebna npoġġu l-LOI taħt il-lenti u anki nipproponu emendi għall-istess LOI. Dan biex dejjem nirraffinaw dan l-istrument nazzjonali ewlieni li bih flimkien qegħdin insawru opportunitajiet indaqs, niddefendu d-drittijiet tal-persuni b'diżabilità u nibnu soċjetà inklużiva, soċjetà li ma twarrab lil ħadd.

Joseph M. Camilleri
Chairperson
Kummissjoni Nazzjonali
Persuni b'Diżabilità

Marianne Debono
Manager, Taqsima Liġi
Opportunitajiet Indaqs

KUMMISSJONI NAZZJONALI PERSUNI B'DIŻABILITÀ

Fl-1 ta' Ottubru, 2004, il-Liġi Opportunitajiet Indaqs (Persuni b'Diżabilità) tagħlaq erba' snin minn meta s-Soċjetà aċċettat li tibda tħaddimha. Kull Ottubru, il-Kummissjoni permezz tat-Taqsima Liġi Opportunitajiet Indaqs (TLOI) tippreżenta lill-pubbliku Malti rapport tal-ħidma tagħha permezz ta' ktejjeb maħruġ għal dan il-għan. Dan hu r-raba' rapport annwali ppreżentat minn din it-Taqsima.

Ħarsa Ġenerali

Din it-Taqsima fi ħdan il-Kummissjoni tirċievi lmenti ta' diskriminazzjoni minn persuni b'diżabilità skond sitt oqsma ġenerali:

- Ix-Xogħol (Xgħl)
- L-Edukazzjoni (Eduk)
- L-Aċċessibilità (Aċċ)
- L-Għoti ta' Oġġetti u Servizzi (Serv)
- Id-Djar (Djar) u
- L-Assigurazzjoni (Ass).

Dan il-ktejjeb jippreżenta rendikont tal-ħidma ta' din it-Taqsima li saret minn Ottubru 2003 sa Settembru 2004.

IL-PROĊESS

Skond il-Liġi Opportunitajiet Indaqs, il-Kummissjoni għandha l-obligu li tirċievi lmenti ta' diskriminazzjoni , tinvestigahom, timmedja biex tinstab soluzzjoni u jekk tħoss il-ħtieġa tressaq il-każ tagħha għall-arbitraġġ jew il-qorti. Il-Kummissjoni hi obbligata wkoll li tagħti pariri fuq il-liġi u l-infurzar tagħha kemm lill-persuni b'diżabilità u l-familji tagħhom kif ukoll lill-bqija tas-Soċjetà li għandha xi obbligi taħt din il-liġi.

Il-Kummissjoni trid twettaq din il-ħidma bil-limiti ta' dak li l-istess liġi tiddefinixxi bħala "raġonevoli" (Kapitlu IV). Għal dan il-għan, il-Kummissjoni waqqfet bord biex jgħinha tiddeċiedi x'għandu jiġi kkunsidrat bħala raġonevoli f'każijiet partikolari. Dan il-bord hu kompost mis-sur Fred Bezzina, direttur eżekuttiv tal-Kummissjoni li jaġixxi bħala ċermen ta' dan il-bord u s-sinjuri Gordon Cardona (persuna b'diżabilità), is-sur John Peel (ġenitur ta' persuna li ma tistax tirrappreżenta lilha nnifisha), il-Perit Robert Musumeci (rappreżentant tal-Building Industry Consultative Committee) u Anne McKenna, li jaġixxu bħala membri. Is-sinjura Marianne Debono, maniġer tat-Taqsima Opportuntijajiet Indaqs fil-Kummissjoni, hi s-segretarja ta' dan il-bord. Ħafna drabi d-deċiżjoni meħuda minn dan il-bord tkun waħda nnegozjata u għalhekk għadd ġmielu ta' dawn il-każijiet jiġu aċċettati bħala li huma raġonevoli imma b'ċerti kundizzjonijiet. Ftit aktar minn terz biss tal-każijiet li ra dan il-bord ġew dikjarati bħala talbiet magħmula li mhumiex raġonevoli skond din il-liġi.

Dan il-bord twaqqaf f'Ġunju 2003 u ħadem b'dan il-mod:

BORD DWAR L-EŻAMI TAR-RAĠONEVOLEZZA

	Total	%
Każijiet diskussi	51	100
Raġonevoli b'kundizzjoni/jiet	30	59
Mhux raġonevoli	21	41

ILMENTI

Matul din ir-raba' sena, il-Kummissjoni kompliet taħdem fuq 49 każ li kienu għadhom pendenti mill-ewwel tliet snin u bdiet tinvestiga 59 każ ġdid. Dawn il-108 każi kienu mqassma hekk:

ILMENTI LI SAR XOGĦOL FUQHOM FL-2003-2004

	Xgħl	Eduk	Aċċ	Serv	Djar	Ass	Total
Pendenti	5(10%)	6(12%)	38(73%)	2(4%)	0(0%)	1(2%)	52
Ġodda	6(10%)	16(27%)	18(31%)	14(24%)	4(7%)	1(2%)	59
Total	11(10%)	22(20%)	56(50%)	16(14%)	4(4%)	2(2%)	111

portunitajiet indaqs

Meta wieħed iqabbel l-ilmenti l-ġodda ma' dawk li daħlu fis-snin ta' qabel wieħed isib dawn iċ-ċifri:

ILMENTI

Tip	00/01		01/02		02/03		03/04		Total	
	Nru	%	Nru	%	Nru	%	Nru	%	Nr	%
Xgħl	13	14	9	14	11	17	6	10	39	14
Eduk	10	11	5	8	21	33	16	27	52	19
Aċċ	48	53	38	60	16	25	18	47	120	43
Serv	18	20	10	16	10	16	14	31	52	19
Ass	2	2	0	2	2	3	4	7	8	3
Djar	1	1	1	0	4	6	1	2	7	3
Total	**92**	**100**	**63**	**100**	**64**	**100**	**59**	**100**	**278**	**100**

L-għadd totali ta' lmenti għal din is-sena tista' tgħid li baqa' l-istess bħal dak tas-sena l-oħra għax kien hemm tnaqqis żgħir ta' 5 każijiet fuq is-sena l-oħra. Irridu niftakru li fl-ewwel sena l-Kummissjoni bdiet tirċievi l-ilmenti minn qabel il-Liġi daħlet fis-seħħ fl-1 ta' Ottubru 2000 u għalhekk iċ-ċifri li jidhru għall-ewwel sena jkopru effettivament perjodu itwal.

Matul din is-sena l-akbar ammont ta' lmenti reġa' kien dwar l-aċċessibilità (18-il ilment) u kien hemm żieda żgħira ta' zewġ ilmenti aktar minn dak tas-sena l-oħra. Biss l-għadd ta' lmenti dwar l-edukazzjoni (16), l-aċċessibilità (18) u l-għoti ta' servizzi u oġġetti (14) baqgħu kważi l-istess. Fil-każ ta' l-edukazzjoni kellna tnaqqis żgħir fuq is-sena l-oħra ta' żewġ ilmenti waqt li fil-qasam tas-servizzi n-numru baqa' l-istess bħal dak tas-sena l-oħra. Jidher ċar li dawn it-tliet oqsma huma dawk li fihom il-persuni b'diżabilità qed iħossuhom l-aktar iddiskriminati jew li fihom qed iħossuhom aktar komdi li jitolbu rimedju permezz ta' din il-liġi. Fil-qasam tax-xogħol reġa' kellna tnaqqis ta' lmenti u n-numru niżel minn 11 għal 6, kważi bin-nofs. L-oqsma tad-djar u tal-assigurazzjoni għadhom oqsma li jiġbdu ftit li xejn ilmenti minkejja li dawn huma wkoll oqsma importanti biex persuna jkollha kwalità ta ħajja tajba.

Analiżi tal-ħidma tal-Kummissjoni fuq dawn il-111 ilment li ħadmet fuqhom matul din is-sena ssib li dawn jew ingħalqu, l-aktar għax intlaħaq ftehim, jew għax intlaħaq ftehim temporanju li jkun irid jiġi implimentat fuq medda ta' snin, jew għax spiċċaw il-qorti jew għadhom qed jiġu diskussi, kif jidher minn din it-tabella:

IL-ĦIDMA LI SARET FUQ DAWN L-ILMENTI

	Total	%
Ingħalqu (Għlq)	58	52
Ftehim temporanju (FT)	9	8
Għadhom qed Jiġu Diskussi (Diskuss)	40	36
Qorti	4	4
Total	**111**	**100**

Dan ifisser li l-Kummissjoni rnexxielha tikkonkludi kważi żewġ terzi tal-ilmenti fil-waqt li f'4 fil-mija biss il-Kummissjoni kellha tirrikorri għall-Qorti. Hu importanti li jiġi enfassizat li l-Kummissjoni tirrikorri għall-Qorti bħala l-aħħar miżura. Il-Kummissjoni temmen li din il-ħidma tinvolvi bidla fil-mentalità u l-attitudini li tista' sseħħ b'mod aktar effettiv permezz ta' negozjar u medjazzjoni milli permezz ta' impozizzjoni bil-Qrati. Il-Qorti tintuża biss għal min assolutament ma jridx jisma'.

L-għadd ta' każijiet li għadhom qed jiġu diskussi (40) kważi baqa' l-istess bħal tas-sena l-oħra (38).

Il-Kummissjoni rnexxielha tagħlaq il-maġġoranza tal-każijiet relatati ma' l-għoti ta' servizzi u oġġetti (14 minn 16) waqt li jidher li l-ftehim temporanju jista' jintuża

Analiżi ta' din il-ħidma skond it-tip ta' lment tagħtina dawn iċ-ċifri:

X'SAR MILL-ILMENTI 2003-2004

	Xgħl	Eduk	Aċċ	Serv	Djar	Ass	Total
Għlq	8	15	17	14	3	1	58
F T	-	-	9	-	-	-	9
Diskuss	3	7	27	1	1	1	40
Qorti	-	-	3	1	-	-	4
Total	**11**	**22**	**56**	**16**	**4**	**2**	**111**

l-aktar fil-każijiet relatati mal-aċċessibilità. F'dan il-qasam ukoll il-Kummissjoni rnexxielha tikkonkludi b'mod permanenti nofs il-każijiet biss. Jidher li dawn il-każijiet jieħdu tul ta' ħin aktar biex jingħalqu. Fil-qasam ta' l-edukazzjoni, il-Kummissjoni kkonkludiet żewġ terzi tal-ilmenti waqt li għad hemm 7 lmenti pendenti, uħud minnhom ta' natura ġenerika aktar milli ta' natura individwali.

KONTRA MIN SARU L-ILMENTI

Il-Kummissjoni tinvestiga lmenti li jsiru kontra diversi entitajiet f'pajjiżna, inkluż il-Gvern (Gvn), Entitajiet Parastatali (Para), il-Kunsilli Lokali (KL), il-Knisja (Kns), Entitajiet Privati (Priv) u Oħrajn (Oħra).

L-ilmenti li l-Kummissjoni rċeviet f'dawn l-erba' snin li ilha topera l-Liġi jinqasmu hekk, skond l-entitajiet differenti li kontriehom sar l-ilment:

KONTRA MIN SARU L-ILMENTI

Ent	00/01		01/02		02/03		03/04		Total 00-04	
	Nru	%	Nru	%	Nru	%	Nru	%	Nr	%
Gvern	37	40	19	30	31	48	36	61	123	44
Para	21	23	10	16	8	12	4	7	43	15
KL	6	7	13	21	7	11	7	12	33	12
Kns	9	10	12	19	1	2	3	5	25	9
Priv	17	18	9	14	16	25	9	15	51	18
Oħra	2	2	0	0	1	2	0	0	3	1
Total	**92**	**100**	**63**	**100**	**64**	**100**	**59**	**100**	**278**	**100**

Il-Gvern u l-entitajiet konnessi miegħu (entitajiet parastatali u Kunsilli Lokali) jibqa' l-akbar entità li kontrieh saru l-akbar għadd ta' lmenti. Din iċ-ċifra tammonta għal 80% ta' l-ilmenti kollha. Wieħed jifhem li għadd sostanzjali minn dawn l-ilmenti ġew solvuti fi żmien relattivament qasir. Barra minn hekk ħafna drabi, u b'ċertu raġun, iċ-ċittadini jippretendu li l-Gvern u l-entitajiet tiegħu jkunu l-mudell ta' kif għandhom isiru l-affarijiet - li mhux dejjem ikun il-każ.

Ilmenti kontra entitajiet oħra barra l-Gvern kollha naqsu matul din is-sena. Il-Kummissjoni ma għandha l-ebda indikazzjoniet oħra konkreti li juru li d-diskriminazzjoni kontra persuni b'diżabilità qed tizdied fis-settur pubbliku u qed tonqos fis-settur privat. Il-Kummissjoni temmen li ċ-ċittadin qed isir aktar assertiv fejn jidħol il-Gvern imma aktarx li għadu jibża' aktar fejn jidħol is-settur privat.

Analiżi aktar profonda tal-111-il ilment li l-Kummissjoni ħadmet fuqhom matul din is-sena skond l-entitajiet li kontriehom sar l-ilment turi dawn iċ-ċifri:

X'SAR MILL-ILMENTI SKOND L-ENTITAJIET

	Mgħl	Disk	Qorti	FT	Total
Gvern	30 (58%)	22 (42%)	-	-	52 (100%)
Para	5 (56%)	3 (33%)	1 (11%)	-	9 (100%)
K L	7 (54%)	5 (38%)	-	1 (8%)	13 (100%)
Kns	5 (45%)	3 (27%)	-	3 (27%)	11 (100%)
Priv	11(42%)	7 (27%)	3 (12%)	5 (19%)	26 (100%)
Total	**58 (52%)**	**40 (36%)**	**4 (4%)**	**9 (8%)**	**111(100%)**

Il-Kummissjoni rnexxielha tagħlaq il-maġġoranza (aktar minn 50 fil-mija) tal-każijiet li saru kontra l-gvern u entitajiet konnessi miegħu fil-waqt li sabet diffikultà relattivament akbar biex tagħlaq każijiet kontra l-Knisja (45 fil-mija) u kontra entitajiet privati (44 fil-mija). Il-ftehim temporanji kważi kollha saru mal-Knisja jew mal-privat.

ILMENTI MAGĦLUQA

Matul din is-sena l-Kummissjoni rnexxielha tagħlaq 58 ilment u tilħaq ftehim temporanju f'9 ilmenti li kienu mqassma hekk:

ILMENTI MAGĦLUQA JEW FTEHIM TEMPORANJU	Xgħl	Eduk	Aċċ	Serv	DJar	Ass	Total
Magħluqa	8	15	17	14	3	1	58
Ftehim temporanju	-	-	9	-	-	-	9
Total	**8**	**15**	**26**	**14**	**3**	**1**	**67**

Il-Kummissjoni spiss qed ikollha tirrikorri għal ftehim temporanju f'ilmenti relatati ma' l-aċċessibilità minħabba li t-tibdil meħtieġ jieħu fit-tul u anke xi kultant jirrikjedi spiża kapitali qawwija. Minkejja dan, il-Kummissjoni xorta rnexxielha tagħlaq għadd sostanzjali, 16-il ilment, relatat ma' dan il-qasam. L-għadd ta' lmenti magħluqa matul din is-sena relatati mal-qasam edukattiv (15-il ilment) u mal-qasam ta' l-għoti tas-servizzi u oġġetti (14-il ilment) huwa inkoraġġanti.

IL-QORTI

Matul din is-sena, it-Tribunal Industrijali qata' żewġ każijiet relatati ma' diskriminazzjoni minħabba diżabilità, it-tnejn kontra l-ħaddiem involut. Iċ-Ċentru ta' l-Arbitraġġ qata' l-każ li l-Kummissjoni kellha kontra l-Ministeru ta' l-Intern billi ta raġun mhux komplet lill-Kummissjoni.

Tliet każijiet kontra Michele Peresso, l-Invicta u l-SBT għadhom għaddejjin quddiem il-Qrati ta' Malta.

Matul din is-sena l-Kummissjoni fetħet żewġ kawżi ġodda, waħda kontra l-Università ta' Malta dwar l-aċċess għal Dar l-Istudent u l-oħra kontra l-lukanda Les Lapins, ukoll minħabba l-aċċessibilità. Fl-ewwel każ, il-kawża għadha għaddejja, waqt li fit-tieni ġiet irtirata mill-Kummissjoni wara li din il-Lukanda ma baqgħetx topera u l-mangement ħallas lill-Kummissjoni l-ispejjeż involvuti biex infetħet din il-kawża.

Matul din is-sena l-Kummissjoni ppreżentat 4 protesti ġudizzjarji kontra

a) il-Forzi Armati ta' Malta;
b) l-Università ta' Malta;
c) il-lukanda Phoenicia;
d) il-lukanda Les Lapins.

KONSULTAZZJONI

Il-Kummissjoni tagħti importanza qawwija lill-aspett edukattiv ta' din il-Liġi u għaldaqstant matul din is-sena saret enfasi qawwija biex il-Kummissjoni toffri servizz ta' konsulenza dwarha kemm lil dawk kollha li jaħdmu dirett f'dan is-settur, jiġifieri persuni b'diżabilità, il-familji u l-organizzazzjonjiiet tagħhom, professjonisti, kif ukoll dawk il-persuni u entitajiet li għandhom xi obbligi b'din il-liġi bħal ma huma dawk li jħaddmu n-nies, dawk li joffru servizz, entitajiet edukattivi, u l-bqija.

Matul din is-sena, il-Kummissjoni kellha żieda qawwija ta' talbiet għal aktar informazzjoni jew pariri marbuta ma' din il-liġi kif jidher minn din it-tabella:

KONSULTAZZJONI	Total	%
Xogħol	15	32
Edukazzjoni	7	15
Aċċessibilità	15	32
Għoti ta' Servizzi u Oġġetti	2	4
Djar	1	2
Assigurazzjoni	7	15
Total	**133**	**100**

Din l-informazzjoni tindika li l-qasam tax-xogħol u ta' l-aċċessibilità qed jattiraw l-aktar talbiet għal pariri u aktar informazzjoni. Il-qasam ta' l-edukazzjoni flimkien mal-qasam ta' l-assigurazzjoni wkoll kienu oqsma li fihom intalbet l-għajnuna tal-Kummissjoni. Jidher li l-oqsma tas-servizzi u tad-djar għadhom lura minn dan l-aspett.

KONKLUŻJONI

Il-Kummissjoni, permezz tat-Taqsima Opportunitajiet Indaqs, wettqet din il-ħidma skond kif titlob l-istess liġi. Din it-Taqsima hi waħda żgħira ħafna u, barra mill-maniġer, jaħdmu direttament fiha hemm ukoll fuq bażi part-time Dr Doreen Clarke LL.D u s-sinj Mary Kay Zammit. Matul din is-sena tat ukoll is-sehem tagħha f'din it-taqsima s-sinj Daniela Debono M.A.

Fred Bezzina
Direttur Eżekuttiv (KNPD)

Marianne Debono
Manager, Taqsima Liġi
Opportunitajiet Indaqs

F'din it-taqsima, il-Kummssjoni se tagħti rendikont fil-qosor tal-każijiet prinċipali li ħadmet fuqhom matul din is-sena.

Każijiet Prinċipali

Dawn se jinqasmu f'erba' sezzjonijiet:

a) każijiet magħluqa l-aktar minħabba li nstabet soluzzjoni;
b) każijiet fejn intlaħaq ftehim temporanju u għalhekk il-ftehim finali jkun irid jintlaħaq fuq medda ta' xhur/snin;
c) każijiet fejn għadhom għaddejjin id-diskussjonijiet;
d) każijiet li għadhom quddiem il-Qorti.

L-ordni kif inhuma mniżżla l-każijiet hu mqassam b'tali mod li l-ewwel jidhru l-każijiet relatati max-xogħol, imbagħad l-edukazzjoni, l-aċċessiblità, l-għoti ta' servizzi u oġġetti, djar u l-assigurazzjoni.

KAŻIJIET MAGĦLUQA XOGĦOL

1. Suldat b'Diżabilità mal-Forzi Armati

Il-Forzi Armati tterminat l-impjieg ta' suldat li weġġa' waqt il-qadi ta' dmirijietu. Il-Kummissjoni talbet spjega li waslet biss wara li l-Kummissjoni kellha tirrikorri għal protest ġudizzjarju fil-Qorti. Mid-dokumenti li l-Kummissjoni ngħatat

portunitajiet indaqs

deher li ma kienx hemm diskriminazzjoni skond il-Liġi u għalhekk il-każ ingħalaq.

2. Terminazzjoni ta' Impjieg mal-Kumpanija Steel & Fence Ltd

Il-Kummissjoni rċeviet ilment mingħand ħaddiem b'diżabilità ma' din il-kumpanija li allega li l-impjieg tiegħu ġie tterminat minħabba d-diżabilità tiegħu. Il-ħaddiem għażel li jieħu l-każ tiegħu quddiem it-Tribunal Industrijali. Dan iddikjara li l-Kumpanija kellha raġun tittermina dan l-impjieg.

3. Terminazzjoni ta' Impjieg mal-kumpanija Dowty

Każ ieħor simili kien ta' ħaddiem b'diżabilità mal-Kumpanija Dowty li tkeċċa. Il-Kummissjoni ppruvat bla suċċess timmedja. Il-ħaddiem għażel li jieħu l-każ tiegħu quddiem it-Tribunal Industrijali li wkoll qatagħha kontra dan il-ħaddiem.

4. Promozzjoni ta' Ħaddiem fil-Parlament

Ħaddiema b'diżabilità li taħdem fil-Parlament allegat li ma kinetx qed tingħata opportunità ta' promozzjoni. Wara diskussjoni bejn iż-żewġ naħat intlaħaq qbil li bih din il-persuna ngħatat il-possibilità li tapplika għal promozzjoni.

5. Taħriġ għal Ħaddiem fil-Librerija Pubblika

Ħaddiem b'diżabilità ma' dan id-Dipartiment talab li jkollu l-opportunità li jsegwi t-taħriġ li kien qed jingħata skond il-bżonnijiet tiegħu. Wara intervent mill-Kummissjoni nstabet soluzzjoni aċċettabbli.

EDUKAZZJONI

6. Xogħol il-Facilitators fl-Iskejjel Governattivi

Il-Kummissjoni kellha diversi lmenti dwar x-xogħol tal-facilitators li kienu jinkludu:

a) id-Diviżjoni ta' l-Edukazzjoni ma pprovdietx dan is-servizz;
b) il-facilitator ma jagħtix l-assistenza li l-istudent b'diżabilità għandu/ha bżonn;
c) il-facilitator ma jattendix u l-istudent/a j/tintbagħat id-dar.

Id-Diviżjoni ta' l-Edukazzjoni wara konsultazzjoni estensiva fasslet policy ġdida dwar dan is-settur u ħarġet job description ġdida għall-facilitators. Għaldaqstant dawn l-ilmenti naqsu u dawk li saru setgħu jiġu riżolti b'aktar faċilità u ħeffa.

L-istess jista' jingħad għall-miżura pożittiva meħuda mid-Diviżjoni ta' l-Edukazzjoni li jkollu għadd ta' facilitators li jistgħu jieħdu post dawk regolari meta dawn ta' l-aħħar għal raġuni valida jkunu assenti. Naturalment, ikun hemm ċirkustanzi fejn, għal żmien limitat, il-problema ma tkunx tista' tiġi solvuta. Il-Kummissjoni anke kellha diskussjonijiet mal-Malta Union of Teachers biex din il-policy tkun tista' tiġi implimentata b'aktar effiċjenza.

7. Xogħol il-Facilitators fl-Iskejjel tal-Knisja

Il-Kummissjoni kellha lmenti simili minħabba li għadd ta' studenti b'diżabilità fl-iskejjel tal-Knisja bdew jintbagħtu d-dar meta l-facilitator tkun assenti. Il-Kummissjoni kellha diskussjonijiet ma' l-Awtoritajiet tal-Knisja biex dawn ukoll ikollhom għadd żgħir ta' facilitators li jkunu jistgħu jissostitwixxu l-facilitator regolari. Għalkemm għad ma nstabitx soluzzjoni permanenti għal din il-problema, ħafna mill-ilmenti partikolari ġew solvuti.

8. Ripetizzjoni ta' Sena Skolastika

Il-Kummissjoni kellha lment li student b'diżabilità ma kienx se jingħata l-possibilità li jirrepeti sena skolastika kif kien indikat mill-professjonisti tad-Diviżjoni . Wara li saru d-diskussjonijiet neċessarji dan il-każ ġie solvut.

AĊĊESSIBILITÀ

9. Aċċess għall-Entratura Prinċipali tal-Ministeru ta' l-Intern

Il-Kummissjoni ressqet ilment li l-Ministeru ta' l-Intern, li dak iż-żmien kien ukoll responsabbli mill-Awtorità ta' l-Ippjanar, ma kienx aċċessibbli. Il-Kummissjoni ppruvat tasal fi ftehim biex għallinqas l-entratura prinċipali tkun aċċessibbli għal kulħadd. Minħabba li ma ntlaħaq l-ebda ftehim, il-każ mar quddiem iċ-Ċentru ta' l-Arbitraġġ. Dan iddeċieda li l-entratura għandha ssir aċċessibbli imma mhux eżatt kif talbet il-Kummissjoni. L-ispejjeż inqasmu bejn iż-żewġ naħat. Il-Ministeru implimenta d-deċiżjoni meħuda fiż-żmien stipulat.

10. Bus Shelter f'Burmarrad

Il-Kummissjoni laħqet ftehim mal-kumpanija Faces biex il-bus shelters li kienet qed tinstalla jkunu aċċessibbli u ma joffrux ostakoli. Il-Kummissjoni kellha lment li bus shelter f'Burmarrad kien qed joħloq ostaklu u persuna li tuża siġġu tar-roti ma setgħetx tuża l-bankina. Wara intervent mill-Kummissjoni, din il-problema ġiet solvuta.

11. Aċċess għat-Tribunali Reġjonali

Il-Kummissjoni kompliet bil-ħidma tagħha biex it-tribunali reġjonali jiltaqgħu f'post li jkun aċċessibbli għal kulħadd. Wara diskussjonijiet, it-tribunali reġjonali tal-Fgura u taż-Żurrieq issa qed jiltaqgħu f'post li hu aċċessibbli.

12. Bankina taħt ir-Rampa għall-Mużew tal-Kon-Kattidral ta' San Ġwann

Il-Kummissjoni rċeviet ilment li r-rampa tajba li kienet saret għall-Mużew tal-Kon-Katidral ta' San Gwann, il-Belt, ma setgħetx tintuża minħabba li l-bankina li tagħti għaliha kienet kollha mkissra u ma kinetx aċċessibbli għal persuni li jużaw siġġu tar-roti. Il-Kummissjoni għaddiet dan l-ilment lill-Kunsill Lokali tal-Belt Valletta li ħa ħsieb jirranġa din il-bankina.

13. Knejjes Parrokkjali

Il-Kummissjoni kompliet bil-ħidma tagħha biex il-knejjes parrokkjali jkollhom għallinqas l-entratura tagħhom aċċessibbli. Matul din is-sena ġie kkonfermat li l-knejjes parrokkjali tal-Gudja u ta' Ħal Għaxaq issa għandhom l-entratura tagħhom aċċessibbli. Ukoll, il-ftehim temporanju li kien intlaħaq mal-Provinċja tal-Franġiskani Minuri dwar il-knisja l-ġdida tal-Qawra issa kien implimentat kollu.

14. Aċċess għal-Lukanda Les Lapins

Il-Kummissjoni għamlet diversi tentattivi biex il-ftehim temporanju li kien intlaħaq ma' din il-lukanda jiġi implimentat. Dan baqa' ma sarx u l-Kummissjoni kellha ta' bilfors tiftaħ kawża l-Qorti kontra din il-lukanda. Ftit wara li bdiet din il-kawża, il-lukanda ddikjarat li kienet ser tagħlaq u għalhekk il-każ waqa'. Il-lukanda aċċettat li tħallas l-ispejjeż li saru biex infetħet din il-kawża.

15. Aċċess għall-Eye Clinic ta' l-isptar St James

Dan l-isptar fetaħ Eye Clinic f'Tas-Sliema li ma kinetx aċċessibbli. Il-management xtara siġġu tar-roti speċjali li jitla' t-taraġ izda l-Kummissjoni, għal diversi raġunijiet, ma aċċettatx dan l-arranġament bħala wieħed raġonevoli. Wara, din il-klinika ġiet ittrasferita f'bini li hu aċċessibbli u għalhekk il-każ ġie solvut.

GĦOTI TA' SERVIZZI U OĠĠETTI

16. Electronic Banking mal-Bank of Valletta

Il-Kummissjoni kellha lment li s-servizz ġdid ta' l-electronic banking tal-Bank of Valletta ma kienx aċċessibbli għal persuni għomja. Wara diskussjoni bejn il-Kummissjoni, il-Fondazzjoni għall-Aċċessibilità fl-Informatika u dan il-bank, intlaħaq ftehim dwar kif dan is-servizz jista' jkun aċċessibbli anke għal persuni b'diżabilità, l-aktar dawk għomja. Dan il-ftehim ġie implimentat u għalhekk il-każ ingħalaq.

17. Użu tal-Karta ta' l-Identità Specjali

Għal darb'oħra, il-Kummissjoni kellha lment li persuni li għandhom il-Karta ta' l-Identità Speċjali maħruġa mill-Kummissjoni lil persuni b'diżabilità ma kinux qed jingħataw servizz skond il-bżonnijiet tagħhom fl-Isptar San Luqa, l-aktar biex jingħataw prijorità fis-servizz. Il-Kummissjoni reġa' kellha diskussjonijiet mat-tmexxija ta' l-isptar biex din il-problema tissolva. Id-Diviżjoni tas-Saħħa ħarġet struzzjonijiet aktar ċari lit-tmexxija ta' l-isptarijiet biex din il-problema titnaqqas kemm jista' jkun.

18. Nuqqas ta' Servizz ta' Home Help u Ċentri ta' Matul il-Jum

Il-Kummissjoni kellha lmenti li persuni b'diżabilità ma kinux qed jirċievu s-servizz tal-Home Help jew taċ-Ċentri ta' Matul il-Jum mid-Dipartiment ta' l-Anzjani u Servizzi fil-Komunità. Dan kien dovut minħabba nuqqas ta' fondi. Il-Kummissjoni ħadmet bis-sħiħ kemm fuq livell individwali kif ukoll fuq livell ġenerali biex dawn il-problemi jiġu solvuti, kif ġara.

DJAR

19. Installazzjoni ta' Lift f'Bini Privat

Il-Kummissjoni kellha lment li bini ta' appartamenti privati ma kellux lift u għalhekk ma setax jintuża minn persuni b'diżabilità li xtaqu jikru wieħed minn dawn l-appartamenti. Wara diskussjoni, dan il-każ partikolari ġie solvut. Min-naħa l-oħra, il-Kummissjoni għamlet rappreżentazzjoni mal-Ministeru tal-Ambjent u l-MEPA biex żvilupp ġdid li jkun jinkludi għadd sostanzjali ta' appartamenti jibda jissodisfa l-kriterji dwar l-Aċċessibilità għal Kulħadd. Dan jinkludi li l-partijiet komuni jkunu aċċessibbli għal kulħadd u li għadd raġonevoli minn dawn l-appartamenti jkunu wkoll aċċessibbli għal kulħadd, inklużi persuni li jużaw siġġu tar-roti.

FTEHIM TEMPORANJU

AĊĊESSIBILITÀ

1. Aċċess għall-Kunsill Lokali tal-Imġarr

Il-Kummissjoni kellha lment li l-Kunsill Lokali ta' l-Imġarr ma kienx aċċessibbli. Il-Kunsill ippropona li jibni estensjoni żgħira li tmiss mal-bini tal-Kunsill biex jiġi installat lift u hekk il-bini kollu jsir aċċessibbli għal kulħadd. Il-Kummissjoni se tkompli ssegwi dan l-iżvilupp.

2. Aċċess għall-Knejjes Parrokkjali

Matul din is-sena, il-Kummissjoni laħqet ftehim temporanju mal-parroċċi ta' Bormla u tal-Mosta biex il-knejjes parrokkjali tagħhom ikollhom l-entratura prinċipali aċċessibbli. Fil-każ tal-parroċċa ta' Bormla, il-Kumitat għar-Riabilitazzjoni tal-Kottonera aċċetta li jibni rampa skond il-linji gwida tal-Kummissjoni. Saret diskussjoni dwar jekk ikunx aħjar li jiġi installat lift imma kien hemm qbil li r-rampa tkun aħjar.

Dwar il-parroċċa tal-Mosta, il-Kunsill Lokali beda r-riabilitazzjoni tal-pjazza li se tinkludi rampa mit-triq għaz-zuntier tal-knisja. Il-kappillan se jieħu ħsieb li ssir rampa miż-zuntier għall-knisja. Il-Kummissjoni se tkompli taħdem biex din il-knisja ffrekwentata mill-Maltin u mit-turisti ssir aċċessibbli għal kulħadd.

3. Aċċessibilità f'Lukandi

Il-Kummissjoni qed taħdem biex lukandi mibnija dan l-aħħar ikunu aċċessibbli għal kulħadd. Il-Kummissjoni kellha lment li l-lukanda Bay Street ma kellhiex kmamar aċċessibbli għal persuni li jużaw siġġu tar-roti waqt li l-lukanda Riviera kellha l-entratura prinċipali u wieħed mir-restoranti tagħha li ma kinux aċċessibbli skond il-Linji Gwida tal-Kummissjoni. Wara diversi diskussjonijiet, intlaħaq ftehim temporanju maż-żewġ lukandi. Fil-każ tal-lukanda Bay Street il-ftehim għad ma bediex jiġi implimentat, waqt li fil-każ tal-lukanda Riviera beda jiġi implimentat.

Il-Kummissjoni kellha lment li l-Lukanda Phoenicia kellha l-entratura prinċipali u dik għall-Ballroom li ma kinux aċċessibbli. Intlaħaq ftehim li ma ġiex implimentat, tant li l-Kummissjoni kellha tippreżenta protest ġudizzjarju kontra din il-lukanda. Il-Kummissjoni reġgħet laħqet ftehim ieħor u qed tistenna li din id-darba, dan jiġi implimentat.

4. Aċċess għar-Ristorant Mamma Mia

Il-Kummissjoni kellha lment li dan ir-restorant ma kienx aċċessibbli. Il-proprjetarju talab eżenzjoni minħabba li kien kważi impossibbli li tirrendi dan ir-restorant aċċessibbli. Hu kien qed jirranġa restorant ieħor - Manhattan - u assigura lill-Kummissjoni li dan kien se jkun kompletament aċċessibbli għal kulħadd. Il-Kummissjoni aċċettat dan il-ftehim bħala wieħed raġonevoli.

5. Aċċess għax-Showroom tal-UCIM Co Ltd

Il-Kummissjoni kellha lment li x-showroom tal-UCIM ma kienx aċċessibbli. Il-proprjetarju talab li jiġi eżentat milli jkollu l-entratura prinċipali aċċessibbli minħabba problemi tekniċi kbar u assigura li persuna li tuża siġġu tar-roti tista' tuża entratura oħra. Il-Kummissjoni aċċettat dan il-ftehim, b'xi kundizzjonijiet, bħala wieħed raġonevoli.

KAŻIJIET LI GĦADHOM QED JIĠU DISKUSSI

XOGĦOL

20. Reklutaġġ mal-Pulizija

Applikazzjoni għal spettur ġiet rifjutata mill-Korp tal-Puliziija minħabba li l-applikant kellu d-dijabete. Il-Kummissjoni talbet spjega u anke kellha laqgħa mal-Kummissarju tal-Pulizija biex tassigura li l-Korp, fil-waqt li jkun jista' jaqdi l-missjoni tiegħu, joffri opportunitajiet indaqs. Il-Kummissjoni għadha qed tiddiskuti dan il-każ.

21. Skema tas-Saħħa mal-Lombard Bank

Il-Kummissjoni kellha lment li l-Lombard Bank kien qed jiġbor informazzjoni dwar persuni b'diżabilità li setà jkun li ma kellux dritt għaliha. Instab li din l-informazzjoni kienet qed tinġabar b'mod volontarju u eskluzivament biex l-applikant ikun jista' jibbenefika minn skema ta' saħħa li l-bank qed joffri lill-impjegati tiegħu. Il-Kummissjoni qed tkompli tiddiskuti dan il-każ biex tassigura li l-informazzjoni miġbura tkun volontarja u ma tkunx tista' b'xi mod tintuża għad-detriment tal-ħaddiema b'diżabilità.

EDUKAZZJONI

22. Tnaqqis fuq Taxxa għal Studenti b'Diżabilità fl-Iskejjel Indipendenti

Il-Kummissjoni rċeviet ilmenti li l-ġenituri ta' studenti b'diżabilità li jattendu skejjel indipendenti kienu qed iħallsu huma għas-servizz ta' facilitator li wliedhom għandhom bżonn minħabba d-diżabilità tagħhom. Il-Kummissjoni għamlet talba biex dawn ikollhom tnaqqis fit-taxxa tad-dħul ogħla minn dak li jingħata lill-ġenituri l-oħra. Il-Kummissjoni kellha diskussjoni kemm mal-Ministeru tal-Edukazzjoni kif ukoll mal-Ministeru tal-Finanzi imma s'issa din it-talba għadha ma ntlaqgħetx. Il-Kummissjoni se tkompli taħdem biex din it-talba tintlaqa'.

23. Għoti ta' Mediċina fl-Iskejjel Regolari

Il-Kummissjoni kompliet bid-diskussjonijiet mal-awtoritajiet edukattivi biex din il-problema tiġi solvuta. Għal dan il-għan inħatar kumitat żgħir magħmul minn rappreżentanti tal-Ministeru ta' l-Edukazzjoni, tal-Ministeru tas-Saħħa u tal-Kummissjoni biex titfassal policy nazzjonali. Dan il-kumitat dalwaqt ilesti l-abbozz ta' din il-policy li mbagħad jiġi diskuss mas-setturi kollha involuti.

24. Aċċess fl-Iskejjel

Il-Kummissjoni kellha diversi lmenti minn studenti b'diżabilità li qed jattendu fi skejjel li mhumiex aċċessibli għalihom. Dawn l-iskejjel jinkludu l-iskola Ninu Cremona, Victoria, l-iskola primarja ta' Birkirkara, l-iskola primarja ta' Marsaskala, l-iskola primarja ta' Paola u l-iskola primarja ta' Victoria. Il-Kummissjoni kellha diskussjonijiet kemm mal-Ministeru ta' l-Edukazzjoni kif ukoll mal-Fondazzjoni għall-Iskejjel ta' Għada biex dawn il-problemi jittaffew u jingħelbu. Filwaqt li sar xi xogħol, dan għadu wieħed limitat u hu ttamat li issa li l-Fondazzjoni għelbet il-problemi amministrattivi li kellha, din il-ħidma taqbad ritmu aktar mgħaġġel.

AĊĊESSIBILITÀ

25. Aċċess għal-Lift tal-Palazz

Il-Kummissjoni ħadmet ħafna biex il-palazz ikollu lift ħalli jirrendi partijiet sostanzjali minnu aċċessibbli għal kulħadd. Dan il-lift sar, izda biex dan il-lift ikun jista' jintuża hemm tarġa li għandha rampa temporanja mhix tajba. Il-Kummissjoni ilha taħdem biex issir rampa tajba li tkun dejjem fuq il-post. Il-Kummissjoni diġà kellha diskussjoni dwar dan mal-Presisent il-ġdid, l-E.T. Dr E Fenech Adami, u tittama li din il-problema tiġi solvuta.

26. Ministeru tat-Turiżmu

Il-Kummissjoni qed taħdem biex postijiet tat-turizmu u tal-kultura jkunu aċċessibbli għal kulħadd. Fost dawn, il-Kummissjoni kellha lment dwar it-Teatru Manoel u l-bajja l-ġdida f'San Ġorġ. Il-Kummissjoni se tkompli taħdem biex isir dak kollu possibbli ħalli dawn il-postijiet isiru aċċessibbli.

8. Diviżjoni tas-Saħħa

Il-Kummissjoni temmen li bini użat biex jiġu pprovduti servizzi mediċi għandu jkun minn ta' l-ewwel li jkun aċċessibbli għal kulħadd. Dan mhux dejjem il-każ tant li ċ-Ċentru tas-Saħħa tal-Gżira jinsab fit-tieni sular u mhemmx lift. Il-Kummissjoni qed taħdem mad-Diviżjoni tas-Saħħa biex din il-problema tingħeleb. Id-Diviżjoni diġà xtara lift però hemm problemi biex dan jiġi installat minħabba li l-bini hu mikri mill-privat.

Il-Kummissjoni wkoll ilha ħafna tinsisti li jkun hemm toilets aċċessibbli għal kulħadd fid-Dipartimenti ta' l-Outpatients u ta' l-Emerġenza fl-isptar San Luqa. Il-Kummissjoni se tieħu l-passi kollha neċessarji biex dan isir fi żmien raġonevoli.

9. Dipartimenti tal-Liċenzji u tal-VAT

Il-Kummissjoni qed taħdem biex aktar dipartimenti tal-Gvern ikunu aċċessibbli għal kulħadd u tinsab f'diskussjonijiet mad-Dipartiment ta' l-Liċenzji u tal-VAT biex jibda jintlaħaq dan il-għan. Fl-ewwel Dipartiment diġà tlesta xi xogħol waqt li f'tat-tieni jidher li hemm problemi biex jinħarġu l-permessi neċessarji mill-MEPA.

10. Għases tal-Pulizija

Il-Kummissjoni qed tinsisti li, skond programm li jkun miftiehem, l-għases tal-pulizija, b'mod raġonevoli u sa fejn hu possibbli, isiru aċċessibbli għal kulħadd. Għaddejjin diskussjonijiet dwar l-għases ta' Paola u z-Żurrieq waqt li ntlaħaq ftehim dwar l-għassa l-ġdida ta' Gwardamanġa. Sar ftehim ukoll li jsir eżami ta' l-għases prinċipali u jsir rapport dwar kif tista' titjieb l-aċċessibilità fihom. Din il-ħidma qed issir u dalwaqt jitlestew l-ewwel rapporti bit-tama li, skond programm iggradat, dawn jibdew jiġu implimentati.

11. Aċċess għall-Karozzi fl-Imdina

Il-Kummissjoni rċeviet ilment li persuni b'diżabilità li għandhom il-Blue Sticker kien qed ikollhom diffikultà minħabba li huma ma jistgħux jidħlu l-Imdina. Il-Kummissjoni talbet li jibdew diskussjonijiet mill-Awtoritatjiet tal-Pulizija u għamlet suġġeriment li

a) ikun hemm għadd raġonevoli ta' parkeġġi riservati għall-persuni b'diżabilità li għandhom il-Blue Sticker;
b) karrozzi bil-Blue Sticker jitħallew jidħlu fl-Imdina u jistgħu jipparkjaw fil-parkeġġi riservati għalihom biss.

Id-diskussjonijiet dwar dawn is-suġġerimenti għadhom għaddejjin.

12. Aċċess għal Dar il-Mediterran

Il-Kummissjoni rċeviet ilment dwar problemi ta' aċċess f'dan il-kumpless. Bdew diskussjonijiet dwar il-bankina ta' quddiem l-entratura prinċipali, l-entratura prinċipali u t-toilets. Jidher li hemm rieda biex dawn il-problemi jiġu riżolti fi żmien qasir.

13. Aċċess għall-Bini tal-Public Broadcasting Services

Il-Kummissjoni kompliet taħdem biex il-bini ta' din il-Kumpanija importanti jkun aċċessibbli għal kulħadd tant li anke sar rapport dettaljat dwar dan minn perit. Minkejja li l-Kummissjoni kompliet tinsisti biex dan ir-rapport jibda jiġi implimentat, ftit li xejn sar progress. Il-Kummissjoni se tkompli taħdem għal dan il-għan.

14. Aċċess għat-Tribunali Reġjonali

Il-Kummissjoni għadha għaddejja b'diskussjonijiet biex it-tribunali reġjonali kollha jiltaqgħu f'post li jkun aċċessibbli għal kulħadd. S'issa għad ma nstabitx soluzzjoni għat-tribunali għar-reġjuni ta' Għawdex u ta' Ħal Qormi. Għalhekk il-Kummissjoni qed tkompli taħdem fuq dawn iż-żewġ każijiet.

15. Aċċess għas-Suq tal-Belt Valletta

Il-Kummissjoni rċeviet ilment li s-suq tal-Belt Valletta mhux aċċessibbli għal kulħadd, kemm minħabba li l-entratura prinċipali mhix aċċessibbli kif ukoll minħabba li ma hemmx lift. Il-Kummissjoni għamlet rappreżentazzjonijiet mal-Kunsill Lokali fuq l-ewwel problema u mad-Dipartiment ta' l-Artijiet (is-sid tal-bini) u fuq it-tieni problema. Il-Kummissjoni għadha għaddejja bid-diskussjonijiet fuq iż-żewġ problemi.

16. Parkeġġ Riservat ħdejn Bay Street

Wara li sar xogħol estensiv f'din iż-żona, il-parkeġġ riservat li kien hemm f'dan il-lokal tneħħa u kien hemm diffikultà biex dan jerġa' jitpoġġa f'post viċin. Minkejja d-diskussjonijiet li saru kemm mal-Kunsill Lokali kif ukoll mal-Awtorità dwar it-Trasport, għad ma nstabitx soluzzjoni.

17. Knejjes Parrokkjali

Il-Kummissjoni għadha għaddejja b'diskussjonijiet biex il-knejjes parrokkjali ta' l-Għarb, ta' l-Għasri u tan-Nadur ikollhom għallinqas l-entratura prinċipali aċċessibbli għal kulħadd.

18. Il-Ħanut Ewlieni ta' Conimex Ltd

Il-Kummissjoni rċeviet ilment li l-ħanut prinċipali ta' din il-kumpanija mhux aċċessibbli għal kulħadd. Il-Kummissjoni qed tiddiskuti mal-kumpanija biex din il-problema tiġi solvuta.

19. Aċċess għal Każini tal-Baned

Il-Kummissjoni rċeviet żewġ ilmenti separati, wieħed li kien qed jinbena l-każin ġdid tal-banda Sant'Antnin f'Birkirkara, u l-ieħor li kien qed isir xogħol strutturali kbir fil-każin tal-banda ta' San Ġwann u li dawn ma kinux se jkunu aċċessibbli għal persuni b'diżabilità. Il-Kummissjoni bdiet diskussjoniet ma' dawn iż-żewġ baned biex nassiguraw li dak li hu raġonevoli jsir ħalli l-persuni b'diżabilità jkollhom opportunitajiet indaqs anke f'dan is-settur.

DJAR

20. Permess mill-MEPA għall-Installazzjoni ta' Lift

Il-Kummissjoni rċeviet ilment li l-MEPA rrifjutat li jinħareġ permess (għal raġunijiet estetiċi) biex jiġi installat lift biex persuna b'diżabilità tkun tista' tuża d-dar bla xkiel. Diskussjonijiet dwar dan il-każ għadhom għaddejjin, iżda bħala prinċipju, fil-waqt li l-Kummissjoni tifhem li l-aspett estetiku ma għandux jiġi injorat, il-prinċipju ta' opportunitajiet indaqs għandu jingħata importanza massima.

ASSIGURAZZJONI

21. Premium Ogħla għal Assigurazzjoni fuq il-Ħajja

Il-Kummissjoni rċeviet ilment minn persuna li għandha d-dijabete li l-Middlesea Valletta Life Assurance talbitu premium ogħla minħabba d-diżabilità tiegħu. Il-Liġi Opportunitajiet Indaqs tippermetti dan jekk il-kumpanija ġġib provi sodi li jiġġustifikaw dan. Għalhekk il-Kummissjoni talbet il-provi u l-kumpanija wieġbet. Issa l-Kummissjoni qed tistudja l-provi mressqa.

QORTI

AĊĊESSIBILITÀ

1. Aċċess għal Dar l-Istudent, l-Università ta' Malta

Il-Kummissjoni ilha s-snin taħdem biex l-Università ta' Malta tkun fiżikament aċċessibbli għal kulħadd. Ma hemm l-ebda dubbju li partijiet sostanzjali tal-kampus hu aċċessibbli. Minnkejja dan, il-Kummissjoni minn dejjem uriet il-pre-okkupazzjoni tagħha li Dar l-Istudent, parti importanti fil-ħajja ta' l-Università, ma kinetx aċċessibbli. Minkejja li saru diskussjonijiet twal, dan il-bini importanti għadu mhux aċċessibbli.

Kummissjoni ppreżentat protest ġudizzjarju dwar dan imma s-sitwazzjoni ma nbidlitx tant li l-Kummissjoni kienet kostretta tiftaħ kawża ċivili kontra l-Università. Il-Kummissjoni tittama li din il-kawża tinqata' fl-iqsar żmien possibbli.

2. Aċċessibilità għall-Istabiliment ta' l-Invicta

Din il-kumpanija ddikjarat li ma kinetx qed tbigħ prodotti għall-użu speċifiku ta' persuni b'diżabilità u barra minn hekk bdiet topera minn ħanut li relattivament kien aktar aċċessibbli. Għalhekk sar tentattiv biex ikun hemm qbil dwar kif se jinqasmu l-ispejjeż, izda ma ntlaħaqx ftehim. Għalhekk, il-Qorti ntalbet tagħti sentenza dwar dan. Minkejja li din il-kawża issa ilha ħafna għaddejja, għad ma nqatgħetx.

3. Aċċessibilità għall-Istabiliment ta' Michele Peresso

Il-Kummissjoni fetħet kawża kontra dan l-istabiliment li jbigħ prodotti għall-użu speċifiku ta' persuni b'diżabilità minħabba li dan il-bini minn fejn topera ma kienx aċċessibbli skond il-Linji Gwida

Kummissjoni. Il-kawża li ilha li nfetħet minn Marzu 2001u għadha għaddejja b'detriment għal persuni b'diżabilità.

GĦOTI TA' SERVIZZI U OĠĠETTI

4. L-Użu tal-SMS u l-Kumpanija SBT

Wara lment mill-Għaqda tal-Persni Neqsin mis-Smigħ biex is-serivizzi tal-SBT ikunu aċċessibbli għal membri neqsin mis-smigħ permezz tal-SMS u li ma ġietx milqugħa, il-Kummissjoni fetħet kawża. Wara, il-kumpanija aċċettat li tipprovdi numru ta' telefon mobile imma ma aċċettatx li l-Kummissjoni tagħti pubbliċità lil dan in-numru. Il-Kummissjoni ma qablitx u għalhekk il-kawża kellha titkompla. Inġabret ix-xhieda u l-kawża issa tinsab għas-sentenza.

KUMMISSJONI NAZZJONALI PERSUNI B'DIŻABILITÀ

Din hi lista tal-każijiet kollha ta' l-ilmenti li l-Kummissjoni ħadmet fuqhom matul is-sena 2003-2004:

Il-Każijiet Kollha

Magħluq:	*Magħluq*	**Konsultazzjoni:**	*Kons*
Ftehim Temporanju:	*FT*	**Il-Qorti, Arbitraġġ u**	
Għadu qed jiġi diskuss:	*Diskuss*	**Tribunal industrijali**	*Qorti*

XOGĦOL - PENDENTI

Entità	Ilment	Status
Kummissarju tal-Pulizija	Reklutaġġ	Diskuss
Forzi Armati	Terminazzjoni ta' impjieg	Diskuss
Steel & Fence Ltd	Terminazzjoni ta' impjieg	Magħluq
Kalaxlokk Co Ltd	Bdil tax-xogħol	Magħluq
Dowty	Terminazzjoni ta' impjieg	Magħluq

XOGĦOL - ĠODDA

Diviżjoni tax-Xogħlijiet	Transfer	Magħluq
Parlament	Promozzjoni	Magħluq

Lombard Bank	Skema tas-Saħħa	Diskuss
Librerija Pubblika	Taħriġ	Magħluq
Diviżjoni ta' l-Edukazzjoni	Kundizzjonijiet tax-xogħol	Magħluq
Diviżjoni ta' l-Edukazzjoni	Promozzjoni	Magħluq

EDUKAZZJONI - PENDENTI

Ministeru tal-Finanzi	Tax Rebate għall-istudenti b'diżabilità fl-iskejjel indipendenti	Diskuss
Ministeru ta' l-Edukazzjoni	Amministrazzjoni ta' mediċina fl-iskejjel	Diskuss
Diviżjoni ta' l-Edukazzjoni	Aċċess għall-iskola ta' Victoria	Diskuss
Diviżjoni ta' l-Edukazzjoni	Sostitut għal facilitator	Magħluq
Ministeru ta' l-Edukazzjoni	Xogħol ta' facilitator - ġenerali	Magħluq
Diviżjoni ta' l-Edukazzjoni	Xogħol ta' facilitator waqt l-eżamijiet	Magħluq

EDUKAZZJONI - ĠODDA

Ministeru ta' l-Edukazzjoni	Rekwiżiti għas-6th Form	Magħluq
St Dorothy	Sostitut għal facilitator	Magħluq
Diviżjoni ta' l-Edukazzjoni	Xogħol ta' facilitator	Magħluq
Diviżjoni ta' l-Edukazzjoni	Trasport u attività ekstra kurrikulari	Magħluq
Diviżjoni ta' l-Edukazzjoni	Aċċess għall-iskola Ninu Cremona, Victoria	Diskuss
Stella Maris	Sostitut għal facilitator	Magħluq
Diviżjoni ta' l-Edukazzjoni	Xogħol ta' facilitator partikolari	Magħluq

Diviżjoni ta' l-Edukazzjoni	Edukazzjoni fi skola regolari	Magħluq
Diviżjoni ta' l-Edukazzjoni	Aċċess għall-iskola primarja, B'kara	Diskuss
Diviżjoni ta' l-Edukazzjoni	Aċċess għall-iskola primarja, Paola	Diskuss
Diviżjoni ta' l-Edukazzjoni	Sostitut għal facilitator	Magħluq
Diviżjoni ta' l-Edukazzjoni	Sostitut għal facilitator	Magħluq
Diviżjoni ta' l-Edukazzjoni	Sostitut għal facilitator	Magħluq
Diviżjoni ta' l-Edukazzjoni	Aċċess għall-eżamijiet	Magħluq
Diviżjoni ta' l-Edukazzjoni	Ripetizzjoni ta' sena skolastika	Magħluq
Diviżjoni ta' l-Edukazzjoni	Aċċess għall-iskola primarja ta' Marsaskala	Diskuss

AĊĊESSIBILITÀ - PENDENTI

Diviżjoni tas-Saħħa	Toilets fid-dipartimenti tal-outpatients u l-emerġenza fl-Isptar San Luqa	Diskuss
Michele Peresso	Aċċess għal Ċentru Mediku	Qorti
L-Uffiċċju tal-President	Aċċess għal-lift tal-palazz	Diskuss
Provinċja tal-Franġiskani Minuri	Aċċess għall-knisja tal-Qawra	Magħluq
Invicta	Aċċess għall-ħanut	Qorti
Diviżjoni tas-Saħħa u oħrajn	Aċċess għall-Bini Evans	Diskuss
Università ta' Malta	Aċċess għal Dar l-Istudent	Qorti
Kapitlu tal-Kattidral	Aċċess għall-Katidral ta' l-Imdina	FT
Lukanda Phoenicia	Aċċess	FT

Ministeru ta' l-Intern	Aċċess għall-entratura prinċipali	Magħluq
Dipartiment tal-VAT	Aċċess	Diskuss
Parroċċa tal-Mosta	Aċċess għall-knisja parrokkjali	FT
Lukanda Les Lapins	Aċċess	Magħluq
Diviżjoni tas-Saħħa	Aċċess għaċ-Ċentru tas-Saħħa, Gżira	Diskuss
MEPA	Aċċess għall-Uffiċċju ta' Għawdex	Magħluq
Sptar St James	Aċċess għall-Eye Clinic	Magħluq
Diviżjoni tas-Saħħa	Aċċess għad-Dipartiment tal-Informazzjoni għas-Saħħa	Diskuss
Kummissarju tal-Pulizija	Għassa taż-Żejtun	Diskuss
Parroċċa tal-Mosta	Aċċess għall-Oratorju	Magħluq
Ristorant Mamma Mia	Aċċess	FT
Parroċċa ta' l-Għarb	Aċċess għall-knisja parrokkjali	Diskuss
Parroċċa ta' l-Għasri	Aċċess għall-knisja parrokkjali	Diskuss
Parroċċa ta' Bormla	Aċċess għall-knisja parrokkjali	FT
Parroċċa tal-Gudja	Aċċess għall-knisja parrokkjali	Magħluq
Parroċċa tal-Kunċizzjoni, il-Ħamrun	Aċċess għall-knisja parrokkjali	Diskuss
Kunsill Lokali, Victoria	Aċċess għat-tribunal reġjonali	Diskuss
Kunsill Lokali, Żurrieq	Aċċess għat-tribunal reġjonali	Magħluq
Kunsill Lokali, Qormi	Aċċess għat-tribunal reġjonali	Diskuss
Kunsill Lokali, Fgura	Aċċess għat-tribunal reġjonali	Magħluq

PBS	Aċċess	Diskuss
Bay Street	Aċċess għal-lukanda Bay Street	FT
Pjazza tal-Palazz, Valletta	Parkeġġ Riservat	Magħluq
Kunsill Lokali, San Ġiljan	Parkeġġ Riservat ħdejn Bay Street	Diskuss
Kunsill Lokali, Valletta	Aċċess għas-Suq	Diskuss
Banda ta' San Ġwann	Aċċess għall-każin	Diskuss
UCIM Co Ltd	Aċċess għax-xowrum	FT
Dipartiment tal-Liċenzji	Aċċess	Diskuss
Banda Sant'Antnin, Birkirkara	Aċċess għall-każin	Diskuss

AĊĊESSIBILITÀ - ĠODDA

Kummissarju tal-Pulizija	Aċċess għall-karozzi fl-Imdina	Diskuss
Sptar San Luqa	Parkeġġ Riservat	Magħluq
Faces Ltd	Bus shelter f'Burmarrad	Magħluq
Parroċċa tan-Nadur	Knisja parrokkjali	Diskuss
Kunsill Lokali, Kirkop	Toroq u bankini	Magħluq
Kunsill Lokali, Valletta	Bankina taħt ir-rampa għall-Kon-Kattidral ta' San Ġwann	Magħluq
Dar il-Mediterran	Aċċess	Diskuss
Bank of Valletta	Fergħa ta' Victoria	Magħluq
Kummissarju tal-Pulizija	Għassa ta' G'manġa	Magħluq
Vistel Ltd	Aċċess fl-Imżazen ta' Karaffa	Diskuss

Ministeru tat-Turiżmu	Lift fit-Teatru Manoel	Diskuss
Kummissarju tal-Pulizija	Għassa ta' Paola	Diskuss
Conimex Ltd	Aċċess għall-ħanut	Diskuss
Kunsill Lokali, Mġarr	Aċċess	FT
Ministeru tat-Turiżmu	Aċċess għall-Bajja ta' San Ġorġ	Diskuss
Lukanda Riviera	Aċċess	FT
Kunsill Lokali, Bormla	Aċċess għal sqaq	Diskuss
Dipartiment ta' l-Anzjani u Servizzi fil-Komunità	Trasport għaċ-Ċentru ta' Matul il-Jum	Magħluq

GĦOTI TA' SERVIZZI U OĠĠETTI - PENDENTI

SBT	Servizz bl-SMS	Qorti
Ministeru ta' l-Intern	Karozzi tal-linja li jaħdmu bl-elettriku	Magħluq

GĦOTI TA' SERVIZZI U OĠĠETTI -ĠODDA

Diviżjoni tas-Saħħa	Kumpens Finanzjarju	Magħluq
Kooperativa tal-Mini Buses	Trasport	Magħluq
Diviżjoni tas-Saħħa	Servizz ta' l-Ambulanza	Diskuss
Dipartiment ta' l-Anzjani u Servizzi fil-Komunità	Servizz fiċ-Ċentru ta' Matul il-Jum	Magħluq
HSBC Ltd	ATMs	Magħluq
Kunsill Lokali, Ħamrun	Pożizzjoni ta' sinjali	Magħluq

Bank of Valletta	Electronic Banking	Magħluq
Community Chest Fund	Servizz	Magħluq
Dipartiment tal-Anzjani u Servizzi fil-Komunità	Servizz ta' Home Help	Magħluq
Kunsill Lokali, Victoria	Parkeġġ Riservat	Magħluq
Dipartiment ta' l-Anzjani u Servizzi fil-Komunità	Servizz fiċ-Ċentri ta' Matul il-Jum	Magħluq
Diviżjoni tas-Saħħa	Użu tal-Karta ta' l-Identità Speċjali	Magħluq
Dipartiment ta' l-Anzjani u Servizzi fil-Komunità	Nuqqas ta' Servizz ta' Home Help	Magħluq
Kunsill Lokali, San Pawl il-Baħar	Periklu	Magħluq

DJAR - ĠODDA

MEPA	Installazzjoni ta' lift	Diskuss
Żviluppatur Privat	Installazzjoni ta' lift	Magħluq
Dipartiment ta' l-Artijiet	Bitħa	Magħluq
Awtorità tad-Djar	Bdil ta' dar	Magħluq

ASSIGURAZZJONI - PENDENTI

HSBC	Assigurazzjoni	Magħluq

ASSIGURAZZJONI - ĠODDA

Middlesea Valletta Life Assurance	Premium ogħla	Diskuss